

ಪುನರ್ಚಿತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ/ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ
ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪುನರ್ಚಿಂತನ ವರದಿ

ಜನಾರ್ದನ ಕೆಸರಗದ್ದೆ

April 2017

ಪರಿವಿಡಿ:

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ವಿಷಯ	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
1	ಪುನರ್ಚಿತ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ತಂಡದ ಬಗ್ಗೆ	2
2	ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿಮರ್ಶೆ	4
3	ಶಾಲೆ/ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ/ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ	15
4	ಸಂಶೋಧನೆ	16
5	ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಯಾಕೆ? ಹೇಗೆ?	16
6	ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಯೋಗ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸವಾಲುಗಳು:	18
7	ಅಂಗಾರಿಕೆ ಮಾಳ	19
8	ಯುವಜನರ ಜೊತೆಗಿನ ಕೆಲಸದ ವಿಚಾರ	19
9	ತಂಡದ ಗಾತ್ರ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಂಖ್ಯೆ	20
10	ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು	21
11	ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು	22
12	ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಫ್ಲೋ ಚಾರ್ಟ್	23

ಪುನರ್ಚಿತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ/ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪುನರ್ಚಿಂತನ ವರದಿ

ಪೀಠಿಕೆ: ಪುನರ್ಚಿತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಗಳು, ರಿವ್ಯೂ ವರದಿಗಳ ಓದು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ, ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೊತೆಗಿನ ಮಾತುಕತೆಯ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿ, ವರದಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

1. ಪುನರ್ಚಿತ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ತಂಡದ ಬಗ್ಗೆ:

ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸಮಾಜ, ಜೀವನ, ಶಿಕ್ಷಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರು ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ. ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ನ್ಯಾಯಗಳು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಜೀವನೋಪಾಯ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ.

ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ವಿಷಯವು ಪ್ರಧಾನವಾಗುತ್ತಾ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನವು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ (ಫ್ಲಾಗ್ ಶಿಪ್ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ). ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ-ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೈತೋಟ ತರಬೇತಿ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾಜ-ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲೂ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದೀಗ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ಸುಕವಾಗಿದೆ.

ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೂಡ ಅದು ಮಾಡಬೇಕಾದ, ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಶೀಲವಾಗಿದೆ. ಆಗಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ “ರಿವ್ಯೂ”ಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಜಾತಂತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ (ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ) ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಇದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿದೆ.

ಶಕ್ತಿ/ವಿಶೇಷ

ತುಂಬ ಬೌದ್ಧಿಕತೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅಷ್ಟೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ತುಂಬಾ ಸರಳತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು ಚಿಂತನೆ - ಸಲಹೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿತಿಗೊಳ್ಳದೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಹಣ, ತಮಗೆ

ಸಂದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಣವನ್ನೂ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಗೌರವಯುತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನ ಇರುವ ಹಾಗೂ ಸಮತೆ, ಸಮಾನತೆ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾಯಕತ್ವವು ಸಂಸ್ಥೆಯದಾಗಿದೆ.

ತಂಡ:

ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವವರು, ಹಿರಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಬ್ಬರು, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ/ಸಿಬ್ಬಂದಿ/ಸಲಹೆಗಾರ್ತಿ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬರು ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವ ನಾಲ್ಕೈದು ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ಕೋರ್ ಗುಂಪು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈ ಗುಂಪಿನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಕೂಡ ಜೊತೆಗಿರುವ ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು “ಸಂಸ್ಥೆ” ಎಂದೂ ಕರೆಯಬಹುದು. ಅರೆಕಾಲಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವರಿಗೆ “ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆ” ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಇದೊಂದು ಸಮೂಹ ಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ಇದೆ.

ನಿರಂತರ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೋರ್ ಟೀಮ್ ಜ್ಞಾನ ಉಳ್ಳ, ಬದ್ಧತೆ ಉಳ್ಳ, ಕಠಿಣ ಶ್ರಮ ಹಾಕುವವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕೋರ್ ಟೀಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರುವವರಲ್ಲಿ ತಾವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನಕರ ಭಾವನೆ ಇದೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ, ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅವರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿ, ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ವಿಷಯ ಮಂಡನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ, ಸಂತೋಧನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತೃಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತ ವೇತನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆಯ ಹೊರೆ ನಾಯಕತ್ವದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಿರಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆ ಇದೆ, ಕೆಲಸದ ಒತ್ತಡವಿದೆ.

ಪುನರ್ಚಿತ್ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ:

(ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ನೆಲೆ, ರಿವ್ಯೂವರ್ ನೆಲೆಯಿಂದ)

“ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಓದಿರುವ, ಬುದ್ಧಿವಂತ, ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳ, ಕೆಲವು ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿರುವ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ, ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದೊಳಗೊಬ್ಬರಾಗಿರುವ, ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಟೀಚರ್”.

ತಂಡವು ಚಿಕ್ಕದು. ತುಂಬಾ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಭಾಗಾರ್ಥಿಗಳು ಸೇರಿದರೆ ವಿಸ್ತೃತ ಕುಟುಂಬದಂತಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ, ಕಾಳಜಿ ಇದೆ.. “ಸಾರ್” “ಮೇಡಮ್” ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆದರೆ ಕುಟುಂಬಗಳ ಒಳಗೂ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ? ಕುಟುಂಬ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವು ಕೆಲವೊಂದು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು

ಮುಕ್ತೆಗೆ ಪೂರಕವಲ್ಲ. ಕೋರ್ ಟೀಮ್‌ನ ಒಳಗೆ ಇದರ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳೇನೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಯುವಜನರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತಂತೆ ಇದರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ “ಕಾಮ್ರೇಡ್” ಅನ್ನುವಂತಹ ಬೇರೆ ಪದಗಳಿವೆಯೇ? ಹುಡುಕಾಟ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಸಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸುವ ಪದಗಳೂ ಇಲ್ಲ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

2. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿಮರ್ಶೆ:

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕೆ ಎಂಬ ಕೋರ್ಸಿನ ಹೆಸರು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಧಾನ (ಪೆಡಗೊಗಿ) ಮತ್ತು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳ (ಕಂಟೆಂಟ್) ಸಮಗ್ರತೆಯ ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ. ಸುನೀತಾ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ತರದ ಯುವಜನರು ಜೊತೆಗೆ ಕಲಿಯುವುದು ಕೂಡ ಸಮಗ್ರತೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಈಗ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಕಡೆಗಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸಮಾಜದ ಸಂರಚನೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ, ಸ್ಥಳ ಆಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಅನುಭಾವತ್ಮಕ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಯ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಿಳಿಸಿ, ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಈ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕ್ಯಾಟಲಿಸ್ಟ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಸಂಸ್ಥೆಗಿದೆ.

ಈವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ:

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ವರ್ಷ/ಅವಧಿ	ಒಟ್ಟು ಕಲಿಕೆಯ ದಿನಗಳು ಕ್ಲಾಸ್ ಮತ್ತು ಎಕ್ಸ್‌ಪೋಷರ್ ಸೇರಿ	ಕೋರ್ಸ್ ಮುಗಿಸಿರುವ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ
1	ಸ.ಕ.ಕಾ ನವೆಂಬರ್ 2012- ಮಾರ್ಚ್ 2013	54 ದಿನಗಳು	8	4 ಹುಡುಗರು, 4 ಹುಡುಗಿಯರು ಸೋಲಿಗ, ಬಡಗ ಮತ್ತು ಕುರುಬ ಸಮುದಾಯ
2	ಸ.ಕ.ಕಾ ಆಗಸ್ಟ್ 2014- ಫೆಬ್ರವರಿ 2015	72 ದಿನಗಳು	18	10 ಹುಡುಗಿಯರು, 8 ಹುಡುಗರು 14 ಪ.ಜಾ. 3 ಸೋಲಿಗ 1 ಹಿಂದುಳಿದ

3	ಸ.ಕ.ಕಾ 2015-2016	73 ದಿನಗಳು	10	3 ಹುಡುಗಿಯರು 7 ಹುಡುಗರು ಪ.ಜಾ :03 ಹಿಂದುಳಿದ: 04 ನಾಯಕ : 02 ಇತರ : 01
4	ಸ.ಕ.ಕಾ 2016-17 ಜೂನ್ 2016 ರಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ 2017 ವರೆಗೆ	65 ದಿನಗಳು	5	ಹುಡುಗ: 03 ಹುಡುಗಿ:02 ಪ.ಜಾ : 01 ಹಿಂದುಳಿದ :02 ಸೋಲಿಗ :01 ನಾಯಕ : 1
5	2016-17 ಸೋಲಿಗ ಯುವಜನರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಿನಿ ಕೋರ್ಸ್: ನವೆಂಬರ್ 2016 ರಿಂದ ಫೆಬ್ರವರಿ 2017 ರವರೆಗೆ	12 ದಿನಗಳು	17	ಸೋಲಿಗ ಹುಡುಗರು:11 ಸೋಲಿಗ ಹುಡುಗಿಯರು:06

ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಫೀಡ್ ಬ್ಯಾಕ್ (ಕನಸಾಲಿಡೇಟೆಡ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆಂಡ್ ಪ್ರಾಸೆಸ್ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟೇಶನ್, ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ) ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಕೋರ್ಸ್ ಈ ಕೆಳಗಿನ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ.

- ಗ್ರಾಮೀಣ/ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ/ತಳಸ್ಥರದ ಸಮುದಾಯದ ಯುವಜನರಿಗೆ ಇರುವ ಕೀಳರಿಮೆ, ಭಯ ಹೋಗಿದೆ. ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆಯವರ ಜೊತೆಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಸುನೀತಾ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬಂದಿದೆ.
- ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತಿರುವುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಮಾತನಾಡಲು ಬರೆಯಲು ಕಲಿತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾತನಾಡುವವರ ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆಯಲು, ಸಂವಹನ ಮಾಡಲು ನೆರವಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಬೇರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ, ನಗರದವರ ಬಗ್ಗೆ, ಓದಿದವರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಗಳು (ಸ್ಪೀರಿಯೋಟಿವಿಟಿ) ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೆ.
- ಕೋರ್ಸ್ ಮುಗಿಸಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು (ಸಾವಯವ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರಾಟ, ಬೇರೆಯವ ತೋಟ ನಿರ್ವಹಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ) ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ

ಕೌಶಲ್ಯಗಳೆಂದು ಕಲಿತಿರುವುದರಿಂದಲೂ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್) ಇನ್ನಿತರ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು (ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್, ಹೊಲಿಗೆ) ಜೀವನೋಪಾಯ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

- ಸಾವಯವ ಕೃಷಿಯ ತತ್ವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಸಾವಯವ ಗೊಬ್ಬರ, ಕೀಟನಾಶಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಸೂಕ್ತ ಬೆಳೆ, ಬೀಜ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಬೀಜ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಹೀಗೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ
- ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮದಂತೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಕೃಷಿ ಮಾಡಲು, ಜಮೀನು ನೀಡಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬದವರು ಗಮನಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕುಟುಂಬದವರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.
- ಕೈತೋಟ, ಕೃಷಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಕುಟುಂಬದವರು, ನೆರೆಹೊರೆಯವರೂ ಕಲಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.
- ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೋರ್ಸ್ ಬೀರಿರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮುಂದೆ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು (ಯುವಕ ಸಂಘ, ಗೌತಮ ಬುದ್ಧ ಸಂಘ, ವಿಶೇಷ ಚೇತನರ ಸಂಘ) ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ/ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗ್ರಾಮದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯಾಯ ನಡೆದ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ನಾಗರಿಕತ್ವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಕೋರ್ಸ್‌ಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಅವರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಕೋರ್ಸ್ ಯಾಕೆ ಮುಖ್ಯ:

ಕೋರ್ಸ್ ನಡೆಸುವವರು ತುಂಬ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕೆಯ ಕೋರ್ಸ್ ಮಾಡುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ ಸಮೀರ. ಸ್ಕೂಲ್ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಇದೆ, ಓದಿದವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಇದೆ, ಆದರೆ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅವಕಾಶ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕೋರ್ಸ್ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಈಗ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿವೆ. ಅಂತಹ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇದು. (ಅಪ್ರೋಚ್)

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಔಟ್ ರೀಚ್ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ:

ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕು ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರವಾಗಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವಷ್ಟು ಇತ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದರೂ ಕೆಲವರು ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. 2016-17 ರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯ. ಕೋರ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದವರನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ದಿಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಯಾರು ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ ಮತ್ತು ಕೈಬಿಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಅವರು ಈ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ತಮಗೆ ಸಿಗುವ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಆಸೆಗೆ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಾರಣವಿದೆ. ಕೆಲವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ದೋಷವೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡವರಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಮಂದಿ ಸ್ಟೈಪೆಂಡ್ ಆಸೆಗೆ ಬಂದವರಿದ್ದರು ಆದರೆ ಅವರು ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಬಂದು ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದರು ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೋರ್ಸಿನ ರಿವ್ಯೂವ್ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದು, ಯಾವುದಾದರೂ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿರುವಂತೆ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದಿದ್ದರೆ ಪ್ರವೇಶ ಪರೀಕ್ಷೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಕೋರ್ಸು ಎಂದು ಮನವರಿಕೆ ಆಗಿ, ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಇಂತಹ ಒಂದು ಕೋರ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕುತೂಹಲ, ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿ ಯುವಜನರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತಯಾರಿಗೊಳಿಸಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಆಗಬೇಕು. ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಮುಂಚೆ ಅವರು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಒಡನಾಟ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತಯಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದು. (ವರದಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದ ಚಾರ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಮೊದಲೆರಡು ವರ್ಷ ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ನಡೆದಿದ್ದವು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು) ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೂಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋರ್ಸಿನಿಂದ ಡ್ರಾಪ್ ಔಟ್ ಆದವರ ಬಗ್ಗೆ ಋಣಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಯುವಜನರು ಹೇಗಿದ್ದಾರೋ ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಹಪಯಣವನ್ನು (ಮೆಂಟರಿಂಗ್) ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು. ಅವರು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದೆನಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ.

ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಔಟ್ ರೀಚ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸುನೀತಾ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಕೋರ್ಸಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಂದಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಬಹುದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಜಿಗಳು ಬರಬಹುದು. ಅಂದರೆ ರೆಪ್ಯುಟೇಶನ್ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಡಿಮಾಂಡ್ ಹೆಚ್ಚು ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಜಿಗಳು ಬಂದರೆ ಸೂಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶ ಸಿಗುತ್ತದೆ. 2016-17ರಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಘಟನೆಗಳ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಕೋರ್ಸು ನಡೆಸಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ಇಂತಹ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯನ್ನು (ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಎನ್ ಜಿ ಓ ಜೊತೆಗಲ್ಲ, ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ) ಮುಂದುವರಿಸಬಹುದು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೇ ಒಂದಷ್ಟು ಯುವಜನರು ಇಂತಹ ಕೋರ್ಸು ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ ಕೋರ್ಸು ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಭರವಸೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ.

ವಿಷಯ ಮತ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ, ಪರಿಣಾಮ:

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು “rural education for youth in sustainable agriculture” ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು “alternative education for rural youth” ಎಂದಾದರೆ ಕರಿಕುಲಮ್ ಬದಲಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯೇ ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶವಾದರೆ ಈಗಿನ ಕರಿಕುಲಮ್ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ವಿಚಾರಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ-ನಗರ, ಗ್ರಾಮೀಣ-ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅವುಗಳ ಮಿತಿ, ತಳಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ ಸ್ತರದ ಆರ್ಥಿಕತೆ - ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಧನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ದ್ವಿಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಧನೆ ಎಂದರೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಬೆಳೆಯುವಾಗಲೇ ಬೆಳೆಯುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ (ಬೆಳೆ ಗಿಡಗಳ ಅಂತರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಬೆಳೆದ ನಂತರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಣೀಕರಣ (ಗ್ರೇಡಿಂಗ್) ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜೀವನ ಕೌಶಲಗಳು, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಸುಲಭ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ, ಓದು ಬರಹ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯ, ಲಿಂಗಭೇದ, ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ನಾಗರಿಕರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶವು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾತ್ರ ಯಾಕೆ ಇರಬೇಕು? ಶಿಕ್ಷಣ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು “ಜೀವನ ಶಾಲೆ”. ಜೀವನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಯುವಜನರು ಟಾರ್ಗಟ್ ಆದರೆ ಕೃಷಿ ಮುಖ್ಯ ಕಾಂಪನಿಟ್ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳೂ ಇರಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಮೌಲ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲು, ಅದರಿಂದ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಅನೇಕ ಇವೆ: ಜಮೀನು ಇಲ್ಲ, ಜಮೀನು ಪಾಲು ಆಗಿಲ್ಲ, ಸಂಬಂಧಿಕರು ಜಮೀನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ಜಮೀನು ಕಡಿಮೆ ಇದೆ, ಹಿರಿಯರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೊಡಲು ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ತಯಾರಿಲ್ಲ, ಕೃಷಿಯಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯ ಸಾಲದು, ಮಳೆಇಲ್ಲ, ನೀರಿಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದ್ದ ಮೊದಲ ಬ್ಯಾಚ್‌ನ (ವರ್ಷದ) ದೇವರಾಜು ಕೂಡ ಕೃಷಿಯತ್ತ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಅದರಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಯುವಜನರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಭರವಸೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. 2016-17

ರಲ್ಲಿ ಮಳೆಯು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಯುವಜನರು ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು, ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಅವರ ಹೆತ್ತವರು ಬೇಗ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಂತೂ ಇದು ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ದ್ವಿಜಿ ಅವರ ಅನುಭವದ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಜಮೀನು ಉಳ್ಳ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ಕಡಿಮೆ ಜಮೀನು ಇರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಇದೆ. ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಇದು ನಿಜ ಇರಬಹುದಾದರೂ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿ ಬದಲಾಯಿಸುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಯುವಕ ಯುವತಿಯರಿಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಕಡಿಮೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪುನರ್‌ಚಿತ್ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸು ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಕಾರ ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಜಮೀನು ಗುತ್ತಿಗೆ ಪಡೆದು ಕೃಷಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬಹುದಂತೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಕೃಷಿ (ಕಲೆಕ್ಟಿವ್ ಫಾರ್ಮಿಂಗ್) ಮಾಡಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೊದಲು ಅದರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು, ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ದ್ವಿಜಿ ಅವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಕೃಷಿ ಮಾಡದೇ ಹೋದರೂ ಅವರು ಇನ್ನಾವುದೇ ಕಸುಬನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಫ್ಟ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೋರ್ಸಿನಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೇ ಜಮೀನು ಇದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಸಿಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಇತರ ಖರ್ಚಿಗೆ ಅವರು ಹೊರಗಿನ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನಂಬಿರಬೇಕು. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಒಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಹೊರಗಿನ ಆದಾಯವನ್ನು ನಂಬಿರಬೇಕು ಎಂದು ಅವರ ಅನಿಸಿಕೆ.

ಐ.ಎಲ್.ಪಿ.ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಅವರ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಂತು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ರೈತ ತರಬೇತಿಗೆ ಮಿತಿಗೊಳಿಸದೆ ಇರುವುದೇ ಇದರ ಶಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಕೇಂದ್ರ ಗಮನ ಕೃಷಿ ಕಡೆಗೆ ಇದೆ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ದ್ವಿಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೋರ್ ಟೀಮಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಅಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿ ಕೃಷಿಯ ತರಬೇತಿ ಮಾಡುವುದು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಫಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸ್ ನಂತರ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರಿಗೆ, ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಕೋರ್ಸ್ ಮಾಡುವುದು ಒಳಿತು.

ಆದುದರಿಂದ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು (ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಸ್ಪೆಶ್ಯಲೈಸೇಶನ್ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಸಕ್ತಿ, ಪ್ರತಿಭೆ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದಿರುವವರು / ಕಡಿಮೆ ಇರುವವರು ಅಣಬೆ ಕೃಷಿ ಮಾಡಬಹುದು, ಜೇನು ಸಾಕಬಹುದು, ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಬಹುದು, ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುವ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮಾಡಬಹುದು, ಹಸೆ ಹಾಕಬಹುದು, ನಾಟಿ ವೈದ್ಯ ಮಾಡಬಹುದು..ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು

ಮಾಡುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧು (ಫೀಸಿಬಲ್) ಅಲ್ಲ. “ಕೃಷಿ ತರಬೇತಿ” ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೆಲವು ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ರಿವ್ಯೂವರ್ ಒಡನಾಟ ವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ, ಸಖಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಇಂತಹದೇ ಕೋರ್ಸ್ ಒಂದರ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು “Training youth in healthy and sustainable food production” ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದಿರುವವರೂ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಲು, ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣ.

ಸ್ವೈಲ್ಯಸೇಶನ್‌ಗೆ ಕೃಷಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಪುನರ್ಚಿತ್ ನೇರವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ರೆಫರ್ ಮಾಡಿ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರೆಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಲ್ಡಿಂಗ್ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಈಗಾಗಲೇ ಮನಗಂಡಿದೆ. ಹೊನ್ನೇರು ಈ ಆಶಯದಿಂದಲೇ ಇದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ನೆಟ್ ವರ್ಕಿಂಗ್ ಇರುವ ಹಾಗೆ ಇದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೊನ್ನೇರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರೂ, ಕೋರ್ಸಿನಿಂದ ಡ್ರಾಪ್ ಆದರೂ ಯುವಜನರೊಂದಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಂದಿಗೂ (ಇಂಡಿವಿಜುವಲ್ ಆಗಿ) ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಬೇಕು.

ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮರ ಆಧಾರಿತ ಮೇವು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮೂಲಕ ಹಸು, ಕುರಿ, ಮೇಕೆ ಸಾಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಒಣ ಭೂಮಿಯ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಈ ಮೂಲಕವೇ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದು. ಉಷ್ಣಾಂಶ ನೋಡಿಕೊಂಡು ವರ್ಷದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಾದರೂ ಅಣಬೆ ಬೇಸಾಯ ಸಾಧ್ಯ. ಅಣಬೆ ಉತ್ತಮ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವೂ ಹೌದು. ಇದಕ್ಕೂ ನಗರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೇ ಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯುನಿಟ್ ಹಾಕಿದರೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ವೈವಿದ್ಯಮಯ ಆಹಾರ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೀಜ ತರುವುದನ್ನು ಹೊನ್ನೇರಿನ ಮೂಲಕ ಕಲೆಕ್ಟಿವ್ ಆಗಿ ಮಾಡಬಹುದು, ಹೊರಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಗುಂಪಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯು ನಡೆಸುವ ಅಣಬೆ ಕೃಷಿಗೆ ಯುವಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.

ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿನ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಿತಿ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಅತಿಯಾಯಿತೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮೀರ ಅವರೂ “ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜಾಸ್ತಿ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಹೋಗಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರುಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು “ತಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವಾಗ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಾದ ಅನುಭವದಂತೆ ಅವರವರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಎಷ್ಟು ಆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಪರ್ಯಾಯ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳು: ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಯಾವ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ, ಯಾವ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ ಎಂಬುವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಾಳೆ ನಾರು ಯತೇಚ್ಛವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಅಥವಾ ಕಾಡಿನ ಸಣ್ಣ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಂದ ಉಪ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಸುನೀತಾ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಸಾಬೂನು ಮಾಡುವುದು ಮಾಡುವುದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಡಿಮಾಂಡ್ ಇದೆ, ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಅದನ್ನು ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಬೇರೆ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ನೋಡಬೇಕು.

ಕಟ್ಟಡ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ : ನಗರದಲ್ಲಿ ಈಗ ಪರ್ಯಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಕಂಪ್ರೆಸ್ಡ್ ಸ್ಟೆಬಿಲೈಸ್ಡ್ ಮಡ್ ಬ್ರಿಕ್ಸ್ ಮನೆಯು ಕೂಡ ದುಬಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಫ್ಯಾಷನ್ ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿ ಇರುವವರು ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಕಟ್ಟಿ ಬಹುದಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕಲಿಯುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶಾಖ ಪಟ್ಟಣದ ಧಾತ್ರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯುವಜನರು ಕೀ ಸ್ಟೋನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಊಟಿ ಪಕ್ಕದ ಕೇಂದ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಲಿತು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಧಾತ್ರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 1.5 ಲಕ್ಷ ರೂಗೆ ಸುಂದರ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಲಾರದಲ್ಲೂ ಕೆಲವರು ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. **ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತರಬೇತಿ ಸಿಗಬಹುದಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಬೇಕು.**

ದ್ವಿಜಿ ಅವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಯುವಜನರು ಕೃಷಿಯಲ್ಲೇ ಏನಾದಾರೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಇತರ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನೋಪಾಯ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಜಮೀನು ಇರುವವರು ಮತ್ತು ಜಮೀನು ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವವರು ಬೇರೆ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೆ ಟ್ರೇಡ್ ನೋಡಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಗರದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಗುರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಇದೆ. ಸುನೀತಾ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಬರಿ ಸಬ್ಸಿಸ್ಟೆನ್ಸ್ ಎಕಾನಮಿಯನ್ನು ನಂಬಿ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅಂತಹ ಯೋಚನೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಬರಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಗಶಃ ನಗರದ/ಹೊರಗಿನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉತ್ಪಾದನೆ ಅಥವಾ ಸೇವಾ ಕೌಶಲ್ಯಗಳ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬಹುದು.

ವಿಧಾನ: (ಪೆಡಗೊಗಿ) : ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ತರಗತಿ, ಸಿನೇಮಾ-ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಚಿತ್ರ ನೋಡುವುದು, ಪುಸ್ತಕ ಓದು, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ, ಅಭ್ಯಾಸ, ಎಕ್ಸ್ ಪೋಷರ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅನುಭವಾತ್ಮಕ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು, ಬರಹಗಳನ್ನು, ರೆಫರೆನ್ಸ್ ಮೆಟೀರಿಯಲ್ ಆಗಿ, ಪಠ್ಯ ಆಗಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ಪಠ್ಯ ಆಗಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಎಕ್ಸ್ ಫೋಶರ್ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಇರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಸ್ಥಳೀಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪಕ್ಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಪ್ಲೇಸ್‌ಮೆಂಟ್ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ , ಚೆಂಡರ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಗುಂಪಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಆ

ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ರೈತ, ಸಂಸ್ಥೆ, ಸಂಘಟನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಲಿಕೆಗೆ, ವಾಲಂಟಿಯರ್ ಆಗಿ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಗೆ ಪ್ಲೇಸ್‌ಮೆಂಟ್‌ಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವ ಗುಂಪು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ನಾವು ನಂಬಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ತೀರಾ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಲೂ ನಮ್ಮ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಲಿಕೆ ಸಿಗುವುದಾದರೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮೂಲಕ ಆ ಸಂಸ್ಥೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಯುವಜನರಿಗೆ ನಾವು ಕಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ಕಲಿಕೆಗೆ ನಾವು ಸ್ಟೇಸ್ ಕ್ರಿಯೇಟ್ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಯುವಜನರನ್ನು ನಾವು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ನಾವು ಸ್ಟೇಸ್ ಕ್ರಿಯೇಟ್ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಕಲಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು.

ಸುನೀತ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂವಾದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಾಗ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು/ಸುಗಮಕಾರರು ಯಾವ ಉತ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಗ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಆಭಿಪ್ರಾಯ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು ಅವರು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು/ಪುನರ್‌ಚಿತ್ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಡ್ಜ್ ಮೆಂಟಲ್ ಆಗಿ ಇರುವುದು ಬೇಡ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅವರದು.

ಕೆಲವು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಪರ್ಯಾಯ ಕೃಷಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ತುಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಂತೆ. ಇದನ್ನು ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಕನಿಷ್ಠ ಕೈತೋಟ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಹಿಂದೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇದು ನಿಜ. ಕಲಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಬೆಳೆಯುವುದು, ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಘಟಕಗಳಿರಬೇಕು. ಇದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಲಿಯಬಹುದು. ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳ ಇಂತಹ ಕೃಷಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯ ಘಟಕವಾಗಬಹುದು. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಹಿಂದೆ ಪುಣಂಜೂರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ನಾಗವಳ್ಳಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಮತ್ತು ಇದು ಅತೀ ಅಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಇದು ಕೃಷಿ ಸಾಧ್ಯತೆ, ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಬಲ್ಲದೇ ಹೊರತು ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಲಾರದು. ಬೇರೆ ರೈತರು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ರೈತರ ಹೊಲಗಳು ಹಲವು ರೀತಿಯ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯ ತಾಣಗಳಾದಾಗಲೇ ಪರಿಣಾಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯ ವರ್ಧನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಸುಬುಗಳ ಘಟಕಗಳಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಯುವಜನರಿಗೆ, ನೋಡುತ್ತಾ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಲಿಯುವ ಭೌತಿಕ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಾಮಗ್ರಿ ಅಲ್ಲೇ ಇರುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು:

ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅನುಭವವುಳ್ಳ ಸೂಕ್ತ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಫೆಸಿಲಿಟೇಟ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು, ರೈತ/ರೈತ ಮಹಿಳೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವ ಉದ್ಯೋಗಿ ಕೂಡ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ರೈತರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ತರಬೇತಿ

ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಭೂಮಿ ಇರುವ ರೈತರೊಬ್ಬರು ಯಶಸ್ವಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯ ಯಾವುದಾದರೂ ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. ಶಿವಕುಮಾರ್ ಸೇರಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇರುವ ಕಡೆ ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಎಕ್ಸ್‌ಪೋಶರ್ ಅಗತ್ಯ ಆದರೆ “ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇರಬೇಕು, ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಬಹುದು” ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಶಸ್ವಿ ಸಣ್ಣ, ಅತಿ ಸಣ್ಣ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಕರೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾದರಿ.

ಕೋರ್ಸಿನ ಹಿರಿಯ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳೇ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ, ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್ ಆಗಿ ತಯಾರಾಗುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಈಗಾಗಲೇ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಹಾಗೆ ತಯಾರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾದರಿಗಳು ನಮ್ಮ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮೆಂಟರಿಂಗ್‌ನ ಗಮನ ಆ ಕಡೆಗೆ ಇರಬೇಕು.

ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಕೋರ್ಸು, ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕಂಫರ್‌ಟೇಬಲ್ ಆಗಿ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ತೃಪ್ತರಾಗಿರುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸೂಚನೆ.

ಅವಧಿ:

ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕೋರ್ಸು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯದಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಕೆಲವರು ತಿಂಗಳಿಗೆ 15 ದಿನ ಇರಬೇಕಿತ್ತು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು ವಾರಾಂತ್ಯದ ಕ್ಲಾಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅವರ ಗಮನ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತುಂಬಾ ಗ್ಯಾಪ್ ಇರುವುದು ಕೆಲವರಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಪರಿಣಾಮವಾಗಬೇಕಾದರೆ ವಸತಿ ಸಹಿತ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬುದು ಹೆಚ್ಚಿನವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವಸತಿ ಸಹಿತ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮಾಡಬಹುದು. ಧಾನ್ಯ, ಬೇಳೆ, ಕಾಳು ತರಕಾರಿ ಒಂದು ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವ ಅವಧಿ ಇದು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಾರದ ಮೂರು ದಿನ ಕ್ಲಾಸ್ ಇದ್ದರೆ ಉಳಿದ ದಿನ ಅವರು ಪಾರ್ಕಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಪಾರ್ಕಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ಟ್ರಿಪೆಂಡ್ ಕೊಡಬಹುದು. ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಇರುವವರು ಅವರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಮಗಾರಿಕಾ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು, ಆಯ್ಕೆ ಅವರದು. ಬೇರೆ ಕೌಶಲ್ಯ ಕಲಿಯಬಯಸುವವರಾದರೆ ಅಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರೊಫೈಲ್ - ಹಿನ್ನೆಲೆ

ನಾವು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅತಿ ತಳಸ್ಥರದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟು ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಜೋನೋಪಾಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ತಳಸ್ಥರದವರಾದಷ್ಟು ಸಂಘಡಕರ ಮೇಲೆ ಹೊರೆ ಹೆಚ್ಚು. ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಭೂಮಿ ಇರುವವರು ಕೃಷಿಯಿಂದ ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. (ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿ ಜೀವನೋಪಾಯವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ

ಎಂಬುವುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋಣ) ಅದೇ ರೀತಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಡವಾಳವೂ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹಲವು ಪಟ್ಟು ಸವಾಲಿನದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಳ ಪರಿಹಾರ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತೀ ತಳಸ್ಥರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಸ್ತರದವರೆಗೂ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸುನೀತ ರಾವ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಟಿಗ್ರೇಷನ್. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಸ್ತರದ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿರುವ ಯುವಜನರ ಮಾದರಿಗಳು ಬೇಗ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಸ್ತರದ ಜನರನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ನಾಶ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಿಂದಲೇ. ಅದರ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮ ತಳಸ್ತರದ ಜನರ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಿಗಬೇಕಾದುದು ಯಾರಿಗೆ? ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲಿನ ಸ್ತರದ ಯುವಜನರನ್ನು ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನದ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಯುತ ಜೀವನದ ಕಲಿಕೆಯ ವಂಚಿತರು ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸುನೀತ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಸಲ ಕಷ್ಟದ (ಚಾಲೆಂಜಿಂಗ್) ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾವು ಬದಲಾದವರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಲ್ಲ, ಇತರರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಚಾಮರಾಜನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಯುವಜನರನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಿ, ಯಾರನ್ನು ಟಾರ್ಗೆಟ್ ಮಾಡಿವಿ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಂಸ್ಥೆಯು ಈಗಾಗಲೇ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿರುವಂತೆ ನಗರದ ಯುವಜನರಿಗೆ ಶುಲ್ಕ ಸಹಿತ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ನಗರದ ಯುವಜನರಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೋರ್ಸು ಫಂಡ್ ರೈಸಿಂಗ್ ಕೂಡ ಆಗಬಹುದು. ನಗರದ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರನ್ನು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಜನರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಅವರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು (ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್, ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ) ಕಲಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ನಗರದವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಒಂದು ವಾರ ಅಥವಾ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ, ಕೈತೋಟ ತಾರಸಿ ತೋಟ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಕೃಷಿಯ ಮೂಲ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಎಕ್ಸ್‌ಪೋಸ್ ಮಾಡಬಹುದು

ಸ್ಥಳೀಯ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ರೈತ ಯುವಜನರಿಗೂ ಶುಲ್ಕ ಸಹಿತ ಕೋರ್ಸು ಮಾಡಬಹುದು. ಕಾಲೇಜು ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರು ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಬರಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ. ಆ ನಂತರ ಅವರು ಮುಂದಿನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಒಳಗೆ ಮುಂದಿನ ಹಂತದ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಸೇರಬಹುದು.

ವಸತಿ ಸಹಿತ/ರಹಿತ?

ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಅಂಗಾರಿಕೆ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರಿಗೆ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಕಛೇರಿ/ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ, ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ನಾಗವಳ್ಳಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದರೆ ವಸತಿ ಸಹಿತ (ಸ್ಥಳೀಯರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಂತೆ)

ಕೋರ್ಸು ಮಾಡಬಹುದು. ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸಿನ ನಂತರದ ಹಂತಕ್ಕೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ವಸತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ಟ್ರೈಪೆಂಡ್: ಕೆಲವೊಂದು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಟ್ರೈಪೆಂಡ್ ಕೊಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆನಿಸಿದರೂ ಅದು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಈ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೋರ್ಸು ಸೇರುತ್ತಾರೆ, ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೆದರುತ್ತಾರೆ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ತೀರಾ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ (ಕಸ್ಟಮೈಸ್ಡ್) ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.

ದಾಖಲೀಕರಣ: ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಲಿಕೆಯ ದಾಖಲೀಕರಣ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಕೋರ್ಸ್ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಇಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹೊನ್ನೇರು: ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡಲು; ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕ ಹಾಕಲು, ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು, ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ ನೀಡಲು; ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಇದು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಯತ್ನ.

3. ಶಾಲೆ/ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ/ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ:

ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಾರಾಂತ್ಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣ ಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಮಾಡುವುದು ಇವು ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಾಡಿದೆ.

2011-12ರಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಪಾಳ್ಯದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ, ನಾಟಕ, ಪರಿಸರ ಕುರಿತ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಬೇಸಿಗೆ ಶಿಬಿರ ಮುಂತಾದ ನಿರಂತರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಪುನರ್‌ಚಿತ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಶಾಲಾ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಗುಣ ಮಟ್ಟ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಯು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನ ನಾಗವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಚಂದಕವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ನೋಡಬಹುದು.

ಕೋಳಿ ಪಾಳ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇಕೋ ಕ್ಲಬ್ ಮೂಲಕ ಕೈತೋಟ, ಛಾವಣಿ ಮಳೆ ನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆ (ಶಾಲಾ ಸಮಿತಿ ಬಂಡವಾಳ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ), ಕಸ ನಿರ್ವಹಣೆ - ಪೈಪ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್, ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗುಂಡಿ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ನೀರಿನ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ - ವಾಟರ್ ಬಜೆಟಿಂಗ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಗಳಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ನೋಡಬಹುದು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪು ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.

2014-15ರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಯು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತಂಡದ ಅನಿಸಿಕೆ. ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷಗಳ ಒಡನಾಟ-ತರಬೇತಿಯಿಂದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಯಾದುದು

ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಆಹ್ವಾನ. ಸರಕಾರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಇಂತಹದೇ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡಬಹುದು.

ಮಕ್ಕಳ ಶಿಬಿರಗಳು/ ವಾರಾಂತ್ಯದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು: ಭವಿಷ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪರ್ಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವು ಮುಖ್ಯ. ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆಯೂ ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ.

ಶಾಲೆ/ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ/ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು ಎಂಬುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಕರಿಕುಲಮ್ ತಯಾರಿಸಬೇಕು. ವಾರಾಂತ್ಯದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸ್ವಯಂಸೇವಕರನ್ನು ತರಬೇತುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

ಕೈತೋಟ ತರಬೇತಿ: ಎರಡನೇ ವರ್ಷದಿಂದಲೇ ಇದು ಯಶಸ್ವಿ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಐಎಲ್‌ಪಿ ಕೋರ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಎರಡೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು.

ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಗಾರ.ತರಬೇತಿಗಳು: ಎ.ಪಿ.ಡಿ, ಟಿ.ಡಿ.ಹೆಚ್, ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಹಲವು ಶಿಬಿರ/ಕಾರ್ಯಗಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದೆ. ನೆಟ್ ವರ್ಕಿಂಗ್, ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇದು ಉಪಯೋಗಕಾರಿ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಡಬೇಕಿಲ್ಲ.

4. ಸಂಶೋಧನೆ:

ಪುಣಂಜನೂರು ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧ್ಯಯನ, ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೃಷಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು ಕೋರ್ಸಿನ ಕರಿಕುಲಮ್ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಲು, ಪಾಠ ಮಾಡಲು ನೆರವಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರ ಮುಗಿಯುವ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಆಗಬೇಕು. ನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಧ್ಯಯನವು ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸುವವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಎಳೆದಿತ್ತು !

5. ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಯಾಕೆ? ಹೇಗೆ?

ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ರಿವ್ಯೂವ್ ಗಳು ಇದರ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿವೆ. ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾದರಿ ರೂಪಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಯಾಕೆ ಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾದರಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಾದರೆ ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಬೇರೂರಿರಬೇಕು, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವೇ? ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಕಲಿಕಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಔಟ್ ರೀಚ್ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವೇ? ಅಥವಾ

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಜನರು

ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಫೆಸಿಲಿಟೇಟ್ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ?

ವಾಸವಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಬೇರೂರಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಔಟ್ ರೀಚ್‌ಗಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣಗಳಿಗಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಆದ್ಯತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. (ಪ್ರೈಮರಿ, ಸೆಕೆಂಡರಿ ಒಬ್ಜೆಕ್ಟಿವ್ಸ್. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿಯು ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಉದ್ದೇಶಗಳು (ಒಬ್ಜೆಕ್ಟಿವ್ಸ್) ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿರುತ್ತದೆ. ಪುನರ್ಚಿತ್ನನ ಮೊದಲ ಉದ್ದೇಶ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆದರೆ, ಎರಡನೇ ಉದ್ದೇಶ ಸಮುದಾಯದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು.

ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯದ ಭಾಗ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಏನು? ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಣವಷ್ಟೇನಾ? ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವಾ?

ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯದ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯವು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಒಡನಾಟವನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಗವಳ್ಳಿ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ:

ಯುವಜನರ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ನಂತರ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಕ್ರಮ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಯುವಜನರನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವರು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಜೊತೆಗೆ: ಪಂಚಾಯತ್‌ನವರು ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದಾರೂ ಯೋಜನೆಗೆ ಹಣಕಾಸು ಸಿಗಬಹುದೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಜನರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪಂಚಾಯತ್ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಕೌಶಲ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಿದೆಯೇ ಎಂದು ಪಂಚಾಯತ್ ನೋಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕುರಿತಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಜ್ಞಾನ, ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇದೆಯೇ? ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದಾಗ, ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಪುನರ್ಚಿತ್ನ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಹೌದಾದರೆ

ಅದನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್‌ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕು. ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಕಸ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಪಂಚಾಯತ್‌ನ ಆಸ್ಕಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಸಂಸ್ಥೆಯೂ ಆಸ್ಕಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಎಂಟ್ರಿ ಪಾಯಿಂಟ್ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವು ಬೇಗ ಪ್ರತಿಫಲ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲ! ಬೇಗ ಫಲ ನೀಡಬಹುದಾದದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವತಿಯಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಹವಾಮಾನ ಚತುರ ಕೃಷಿ ಕುರಿತ ಮಾಹಿತಿ ಶಿಬಿರ ಏರ್ಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ರೈತರನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಿಲ್ಲ. ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲೂ ಅನೇಕರು ರೈತ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಸದಸ್ಯರಿಗೇ ಮಾಹಿತಿ/ತರಬೇತಿ ಏರ್ಪಡಿಸಬಹುದು. ಆ ನಂತರ ಅವರ ಮೂಲಕ, ನಮ್ಮ ಯುವಜನರ ಮೂಲಕ ಇನ್ನಷ್ಟು ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ತರಬೇತಿ ಏರ್ಪಡಿಸಬಹುದು. ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಭಿಯಾನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಭಿಯಾನವಾದಾಗ ಜನರೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿಯಷ್ಟೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮರುಳಪ್ಪ, ತಿಪ್ಪೇಸ್ವಾಮಿ ಅವರೂ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ನೀರಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕೆರೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅಂತರ್ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಬೇಕು. ನಾಗವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪರಿಚಯವಿರುವ ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೈತೋಟ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬಹುದು. ಈ ಹಿಂದೆಯೂ ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ / ಯುವಜನರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಬಂಧ ಬೆಸೆಯಲು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಆಟೋಟಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಹಿತ್ತಲ ಹಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂಗಾರಿಕೆ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಈ ಬೇಸಿಗೆ ಕೊನೆಗೆ ಮುಂಗಾರು ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಹಬ್ಬ ಮಾಡಿ, ಈ ವರ್ಷದ ಮಳೆಯ ಕುರಿತ ಹವಾಮಾನ ತಜ್ಞರ ವರದಿ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮುಂಜಾಗರೂಕತಾ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗೆಗೂ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಬಹುದು.

6. ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಯೋಗ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸವಾಲುಗಳು:

ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು, ಪಂಚಾಯತ್ ಅಥವಾ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಪುಟ್ಟ ಅಸಹನೆಯು (ಮೌಲ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಕಾರಣಕ್ಕೆ) ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆದರ್ಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಕೂತರೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ರಾಜಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಮೀಟಿಂಗ್ ಪಾಯಿಂಟ್ ಇದ್ದರೆ ಕನಿಷ್ಠ ನಿರಂತರ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನಾವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕಛೇರಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ ನಾವು ಅವರಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ

ಏನೆಂದರೆ ನಾವು ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಕೊರತೆಗಳ, ನ್ಯೂನತೆಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದರೂ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪುನರ್‌ಚಿತ್ ಪಂಚಾಯತ್‌ನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ಸರಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾಲೇಜೊಂದರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಕೋರ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಸರಿ. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಆ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲೇಜಿನ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರ ಆಸಕ್ತಿ, ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಆ ಕಾಲೇಜಿನ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಸ್ವರೂಪದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಮುಂದೊಂದು ದಿನ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಾಡಬಹುದು. ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಸಹಯೋಗಿಗಳು ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅವರು ಸಿಗುವವರೆಗೂ ಕಾಯಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕವರು ನಮ್ಮ ಯೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ “ಎಂಗೇಜ್” ಆಗುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಾವು ಆದರ್ಶದ ದ್ವಿಪವಾಗಿ ಬಿಡಬಹುದೇನೋ.

7. **ಅಂಗಾರಿಕೆ ಮಾಳ:** ಇದು ಸಾಹಸದ ಪ್ರಯತ್ನ. ಈ ಜಮೀನನ್ನು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿ ವೃತ್ತಿಪರವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ಇಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ, ಬೇಳೆ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದು ಸೂಕ್ತವೇ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ನೀರಿರುವ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಮರ ಆಧಾರಿತ, ಹೆಚ್ಚು ಮಲ್ಚಿಂಗ್ ವಿಧಾನದ / ಸಹಜ ಕೃಷಿ ರೂಪದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ (ಭಾಗಶಃ) ಸೂಕ್ತವೇ ಎಂದು ಎಂದು ಮರುಚಿಂತಿಸಬಹುದು. ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದಾದ ಇತರ ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸಂಸ್ಕರಣ ಘಟಕಗಳು ಯುವಜನರ ಗುಂಪು (ಹೊನ್ನೇರು ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರು-ಮೂವರ ಗುಂಪು) ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇದರ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಸಿಬ್ಬಂದಿ/ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ತೋಟದಂತಹ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬಹಳ ಸವಾಲಿನ ಕೆಲಸ.

8. **ಯುವಜನರ ಜೊತೆಗಿನ ಕೆಲಸದ ವಿಚಾರ:** 2014-15 ರ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಯುವಜನರು ನಮ್ಮ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯುವಜನರು “ಟೀಚರ್” ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಯುವಜನ ಮೆಂಟರ್ ಗಳು “ಫ್ರೆಂಡ್ ಫಿಲಾಸಾಫರ್ ಗೈಡ್‌ಗಳಾಗಿರಬೇಕು” ಯುವಜನರು ಮೊದ ಮೊದಲು ಫ್ರೆಂಡ್ಸ್ ಕಾಣಲು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬರ ಬರುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಫಿಲಾಸಾಫರ್ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಬರುತ್ತದೆ, ಆಮೇಲೆ ಗೈಡ್ಸ್

ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಯುವಜನರೊಂದಿಗೆ ಅವರದೇ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆರೆಯಬಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಕೋರ್ ಟೀಮ್ ಒಳಗೆ ಇರುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಟೀಚರ್ ಪಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದು ಅಗತ್ಯ. ಹಿರಿಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್. (ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಇಂತರ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಗತ್ಯವೂ ಇದೆ). ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಯೂತ್ ಕೆಲವು ವಿಚಾರ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತೋಟ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಯುವಜನರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡುವ, ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವ-ಕೌಶಲ್ಯ ಕಡಿಮೆ. ಯುವಜನರೊಂದಿಗೆ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯಬಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೋರ್ ಟೀಮ್ ಒಳಗಿಲ್ಲ. ಪಿಯರ್ ಗ್ರೂಪ್ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಂತೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕೋರ್ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಯೆಳಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ “ಫ್ರೆಂಡ್ ಕೂಡ” ಇರುವಂತಿರಬೇಕು. ಚರ್ಚೆಯ ಜಾಗವಾಗಿ, ಕ್ರಿಯೆಯ ಜಾಗವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಶಿಸ್ತು ಇರಬೇಕು, ಅದು ಹೇರಿಕೆಯಾದಂತಿರಬಾರದು, ಅವರೇ ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. “ಯೂತ್ ಆರ್ ಯೂತ್ ಅವರು ಫ್ಯಾಷನ್ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಇರುತ್ತವೆ, ನಾವು ಏನೋ ಅಜೆಂಡ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ ಅದು ನಡೆಯ ದಿರಬಹುದು, ಯುವಜನರಿಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಅನ್ನುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು, ಯುವಜನರ ಮುಂದೆ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು” ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ ಸುನೀತ. ತಿಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ ಕೂಡ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಯುವಜನ ಸ್ನೇಹಿ ಆಗಲಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

9. ತಂಡದ ಗಾತ್ರ, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಂಖ್ಯೆ:

ಒಂದೆರಡು ಪೂರ್ಣ ಕಾಲಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಅರೆಕಾಲಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಹೊರೆ ಅವರು ಹಾಕಿರುವ ಶ್ರಮ ಬಹಳ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ತೀರಾ ಅನಿವಾರ್ಯವಿದ್ದು ಕೃಷಿ ಪಾಠ ಮಾಡುವವರು, ಕಸ-ನೀರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಪರಿಣತಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಟ್ರೇಡ್‌ನ ಕೌಶಲ್ಯ ಇರುವವರು ಜೊತೆಗೆ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಕೌಶಲ್ಯ ಇರುವವರನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈಗ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಇರುವ ಪರಿಣತಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ (ಭಾಗಶಃ) ಮಾತ್ರ. ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರೊಂದಿಗೆ ಹಾಡಿ ಕುಣಿಯಬಲ್ಲ (ಈಗ ಈ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವವರು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಿತಿ ಇದೆ) ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಯುವಕ ಯುವತಿಯರು ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಾಗಿ ಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಿಣತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೋರ್ ಟೀಮ್ ಆಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ತಂಡ ಪೂರ್ಣವಾಗಬಲ್ಲದು. ಮತ್ತು ಈಗಾಗಲೇ ತಂಡದ ಹೆಚ್ಚು ಹೊರೆ ಇರುವ ಹಿರಿಯ (ವಯಸ್ಸಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ) ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಹೊರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಬಲ್ಲದು. ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ, ಆಡಳಿತ ಬಿಟ್ಟು ಕನಿಷ್ಠ ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ಣಕಾಲಿಕ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇದ್ದರೆ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ,

ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮತೂಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ . ಆದರೆ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಿ ತರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊರೆ ಇದೆ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಒಬ್ಬರು ಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸುನೀತಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹೌದು.

ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗಾತ್ರ: ದ್ವಿಜಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ತ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕಿದರೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ಚಿಂತೆ-ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಶ್ರಮದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತಂಡವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

10. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು:

ಸಂಸ್ಥೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆದ್ಯತೆ/ವೈಟೀಜ್ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಮಯ, ಸಂಪನ್ಮೂಲ, ಶ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬಹುದು.

ಈ ಹಿಂದೆ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೇ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದೀಗ ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಗುರಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಹುದು. ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಲವು ಇವೆ. ಈಗ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದು (ಒಬ್ಬೆಕ್ಸಿವ್ಸ್) ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಕ್ರಮಾಂಕಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು, ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ತೂಕ - ಸಮಯ, ಶ್ರಮ, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು.

ಉದ್ದೇಶಗಳು:

1. ಗ್ರಾಮೀಣ ಯುವಜನರಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುವುದು (ಐ,ಎಲ್,ಪಿ)
2. ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು (ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು)
3. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯದ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು? (ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯ)
4. ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು (ಅಂಗಾರಿಕಾ ಮಾಳ)
5. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾಜ-ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು (ಸಂಶೋಧನೆ)

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂತಹ ತಂತ್ರ ಹೆಣೆಯುತ್ತೀವಿ ಎಂಬುವುದನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ಕೋರ್ಸು ಆರಂಭವಾಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆ?

ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಟಾರ್ಗೆಟ್ ಗ್ರೂಪ್‌ಗಳಾಗಿ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು

1. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಯುವಜನರಿಗೆ

2. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
3. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ (ಆರೋಗ್ಯ, ಅಡುಗೆ, ಕೈತೋಟ, ಕಸ ನಿರ್ವಹಣೆ, ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ, ನಾಗರಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ)
4. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ರೈತರಿಗೆ (ಕೃಷಿ, ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯ, ಅಡುಗೆ? ಕೈತೋಟ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ? ನಾಗರಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ, ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ)
5. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ
6. ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ - ಶಿಕ್ಷಕ ಶಿಕ್ಷಕಿಯರಿಗೆ.

ಹೀಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದ ಜನರಿಗೆ ಅವರವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು. ಕಲಿಕಾ ವಿಧಾನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

11. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು:

- ತಂಡದ ಗಾತ್ರದವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಗ್ಗಿಸುವುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಈಗಿರುವ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹೊರೆ ತಗ್ಗಿಸುವುದು, ಯುವಜನರ ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಮಕ್ಕಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಒದಗಿಸುವುದು.
- ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಔಟ್ ರೀಚ್ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಫೌಂಡೇಶನ್ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸೂಕ್ತ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಕೌಶಲ್ಯ ತರಬೇತಿಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು.
- ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಗವಳ್ಳಿ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು
- ಹೊನ್ನೇರುವಿನಲ್ಲಿರುವ, ಕೋರ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ, ಕೋರ್ಸಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಯುವಜನರನ್ನು ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಮೆಂಟರಿಂಗ್ ಮಾಡುವುದು.
- ಶಾಲೆ/ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ/ಶಿಕ್ಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಕರಿಕುಲಮ್ ತಯಾರಿಸುವುದು.
- ಸಮಗ್ರ ಕಲಿಕಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವಧಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿ ತಂತ್ರ ಹೆಣೆಯುವುದು.

12. ಈಗ ಇರುವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಫ್ಲೋ ಚಾರ್ಟ್:
ಯಾವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಒಂದು
ವರ್ಷದ ಔಟ್ ರೀಚ್ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಬಹುದು.